

HOLLANDSE WATERLINIE *Waterlinie van wereldklasse*

Er komt een bijzondere tijd op de Nieuwe Hollandse Waterlinie af. Van een waterlinie die militair werd gedegradeerd tot 'geen klasse' wordt de linie nu een erfgoed van wereldklasse! Een bijzondere prestatie die het resultaat is van jarenlang hard werken en blijven doorgaan. In het zuidelijke deel van de waterlinie heeft het Pact van Loevestein daar een grote bijdrage aan geleverd. De waterlinie ligt er prachtig bij. Tegelijkertijd zien we nieuwe uitdagingen aankomen. Wat betekent energietransitie, klimaatverandering, woningtekort, vernieuwing landbouw, herbestemming e.a. voor de waterlinie? En hoe vertellen we het verhaal van de Waterlinie aan onze burgers en hoe brengen we de Waterlinie onder de aandacht van (internationale) toeristen?

Begin 2019 wordt het werelderfgoed-nominatiedossier ingediend door het Rijk bij het Unesco Werelderfgoedcomité in Parijs. Daarna start een evaluatieperiode waarin de werelderfgoedwaarde van de Nieuwe Hollandse Waterlinie wordt getoetst. We hebben er vertrouwen in dat Unesco de nominatie goedkeurt en dat we vanaf de zomer van 2020 samen met de Stelling van Amsterdam één groot werelderfgoed vormen. We houden onze eigen namen en tegelijkertijd zetten we in op de ontwikkeling van het nieuwe werelderfgoed onder de naam Hollandse Waterlinies. Als Pact willen we vanaf 2019 onder de paraplu van de werelderfgoedstatus de bekendheid en beleefbaarheid vergroten. Belangrijk is dat het grote werelderfgoedverhaal verbonden wordt met lokale verhalen. Lokaal draagvlak is belangrijk voor behoud en ontwikkeling en het doorgeven van de waterlinie aan de volgende generaties. We wensen de samenwerking binnen de waterlinie te versterken en zoeken actief naar nieuwe aanpakken en samenwerkingsvormen. Dit doen we vanuit de visie dat de zorg voor werelderfgoed een gedeelde verantwoordelijkheid is.

Het Pact van Loevestein

1. Inleiding: een nieuw programma voor het Pact van Loevestein

Gepubliceerd op: 29 juni 2005 | [Meer informatie](#)

Pact van Loevestein redt Hollandse Waterlinie

ARNHEM (ANP) - De provincies Noord-Brabant, Zuid-Holland en Gelderland hebben met elf gemeenten, Staatsbosbeheer en het waterschap Rivierenland het zogenoemde Pact van Loevestein gesloten.

Het pact is opdrachtgever van projecten die moeten leiden tot de restauratie van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de historische verdedigingslinie van Muiden tot in de Biesbosch.

In de zomer van 2005 kopte een landelijke krant 'Pact van Loevestein redt Hollandse Waterlinie'. In het artikel eronder werd uitgelegd dat het Pact de opdrachtgever zou worden voor een groot restauratietraject dat miljoenen zou gaan kosten en tot 2020 zou duren. Intussen komt het jaar 2020 al snel dichtbij. En is de waterlinie gered? Het antwoord op die vraag laten we aan anderen, maar het is duidelijk dat de waterlinie er stukken beter bij staat dan jaren geleden.

Er zijn veel mooie, zichtbare projecten uitgevoerd: stijlvolle restauraties, forten die je kunt bezoeken en waar je kunt leren, eten, drinken en slapen. We hebben het strategisch landschap zichtbaar gemaakt, markante waterwerken hersteld en zichtbaar gemaakt en toeristische routes ontwikkeld. En we zijn een stap verder gegaan in de marketing van de Nieuwe Hollandse Waterlinie om de waterlinie meer beleefbaar te maken. Het is van belang om datgene dat we de laatste jaren gemaakt hebben, te behouden, duurzaam te beheren en te beschermen. Het zou kapitaalvernietiging zijn als we datgene wat we nu hebben bereikt niet in stand houden. Bovendien past dat niet bij de komende status van Unesco werelderfgoed. Het accent verschuift van restauratie en integrale gebiedsontwikkeling naar duurzame (maatschappelijke) benutting. Ook is het van belang om de Nieuwe Hollandse Waterlinie bekend en toegankelijk te maken en houden voor (internationale) bezoekers. En we vinden het belangrijk om het verhaal van het water duidelijk te vertellen; aan de lokale bevolking en de bezoekers die van verder komen.

In dit programma beschrijft het Pact van Loevestein wat we de komende jaren samen gaan doen in het zuidelijke deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. We gaan op zoek naar hoe we de samenwerking in de waterlinie minder overheidsgericht kunnen maken. En hoe we meer in partnerschap kunnen werken met al die mensen en organisaties die actief zijn of willen worden.

2. Visie Pact van Loevestein: focus op werelderfgoed

2.1 Strategische visie: focus op werelderfgoed

Voor de komende 4 jaar gaan we invulling en betekenis geven aan de status van werelderfgoed.

Over vier jaar willen we als Pact:

- dat de bekendheid en beleefbaarheid van de Nieuwe Hollandse Waterlinie als werelderfgoed voor bezoekers - van lokaal tot internationaal- is toegenomen;
- dat de planologische bescherming op orde en omgevingswet-proof is;
- dat het 'water-verhaal' van de linie uitgewerkt en verteld wordt, in het bijzonder dat het lokale en grote waterlinieverhaal verbonden wordt;
- dat er nieuwe ideeën en aanpakken zijn uitgedacht en ontwikkeld die een duurzaam gebruik van de waterlinie ondersteunen;
- dat het bestaande waterlinienetwerk breder is geworden en partnerschappen zijn ontstaan waarin overheden, ondernemers, vrijwilligers, eigenaren, beheerders e.a. samen werken.

De bovenstaande 5 doelen hebben betrekking op 4 inhoudelijke doelen en 1 organisatorisch doel. Per jaar zal een jaarplan worden opgesteld en voorgelegd ter besluitvorming. Op deze manier kan flexibel worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen. Nieuw is dat we ieder jaar vrije ruimte inbouwen voor projecten met lokale impact. Dit betekent dat er budget wordt gereserveerd voor relatief kleine projecten (max. € 2.000,-) voor duurzaam gebruik die uitgevoerd worden door particulieren, verenigingen en stichtingen. We verkennen of we daarbij aanhaken bij het platform Werkplaats Waterlinies dat in november jl. is gestart in opdracht van het Pact van Ruigenhoek. Als de aanpak succesvol is, kunnen we het bedrag in volgende jaren verruimen.

2.2 Jaarplan 2019

In deze paragraaf werken we het jaarplan 2019 uit. Sommige plannen zijn verder uitgewerkt dan andere. Dat is met opzet gedaan. We willen niet een vooraf helemaal (door de overheid) uitgedacht programma maken. We houden ruimte open, ook om ons en onze omgeving uit te dagen om aan de slag te gaan. Zoals afgesproken in het bestuurlijk overleg van mei 2018, delen we het programma op in herkenbare thema's. We laten de thema's grotendeels samenvallen met die van het Pact van Ruigenhoek om zichtbaar te maken dat we aan hetzelfde doel werken en één Waterlinie vormen. We pakken daarbij "Recreatieve Benutting" en "Marketing en Toerisme" samen op. Daarnaast hebben we het thema 'organisatie en samenwerking' opgenomen. Dat gaat over de werkwijze van het Pact zelf. Daarmee komen we op de volgende indeling:

- I Marketing, Toerisme en Recreatie
- II Bescherming
- III Water
- IV Ontwikkelen duurzaam gebruik
- V Organisatie en samenwerking

Hieronder volgt een toelichting op de thema's.

2.2.1 Marketing, Toerisme en Recreatie

Doel "Marketing, Toerisme en Recreatie": Vergroten van de bekendheid van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, vergroten van het aantal bezoekers én verhogen van de waardering.

Bovenstaande doel wensen we te bereiken door in 2019 de volgende projecten te doen.

Campagne Marketing en Promotie ism Pact Ruigenhoek

In 2017 is in samenwerking met het Pact van Ruigenhoek het bureau Utrecht Marketing geselecteerd voor het ontwikkelen en uitvoeren van een toeristisch marketingplan. Aanleiding hiervoor waren de investeringen die de afgelopen jaren door velen zijn gedaan en die hebben geresulteerd in een Waterlinie van Wereldklasse. Een prachtige bestemming, die het verdient om - stapsgewijs - te vermarkten richting regionaal en (inter)nationaal publiek. Op verschillende fronten hebben we de wind mee: we kunnen profiteren van het toenemend aantal toeristen in Nederland, de nominatie tot UNESCO Werelderfgoed status, en veel toeristen (herhaalbezoek) zijn al bekend met het geijkte Nederlandse aanbod (molens, klompen, bloemen, kaas) en zijn op zoek naar nieuwe ontdekkingen. Tegelijkertijd vraagt marketing en promotie van de Waterlinie tijd en middelen om op te bouwen en om het structureel een goede plek te geven in het marketing/toeristisch netwerk.

Mede om die reden hebben het Pact van Loevestein en het Pact van Ruigenhoek in de vergadering van mei 2018 besloten om de inzet van Utrecht Marketing te continueren. Hierbij gaat het om de volgende activiteiten en aandachtsgebieden:

1. **Travel Trade marktwerking** gericht op touroperators en andere intermediairs.

Doel is opname van de Waterlinie als interessante bestemming / arrangement in de reisprogramma's van touroperators. We focussen op internationale bezoekers uit buurlanden (vooral België, Duitsland, Engeland en Vlaanderen) en op Nederlandse bezoekers. Onze doelgroep is geïnteresseerd in cultuur en geschiedenis en actief (wandelen, fietsen, spel). De waterlinie is geen attractie voor massatoerisme.

2. **Consumentenbenadering**

- a. De Waterlinie via gerichte online en offline campagnes onder de aandacht brengen van specifieke doelgroepen. Deze richten zich op Vlaanderen, Nederland en de regionale / lokale markt.

Belangrijk aandachtspunt is de samenwerking met lokale VVV's en bureaus voor recreatie en toerisme. Juist door goede samenwerking en eenduidige aanpak en verankering van de Waterlinie in een gezamenlijke toeristische aanpak en programma leidt tot meerwaarde. Op die manier wordt maximaal geprofiteerd van de marketing inspanningen. Hier ligt ook een uitdaging voor de partners van het Pact van Loevestein.

- b. Aansluiten bij de activiteiten van het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC)

Er ligt er een mooie kans met het nationale en regionale beleid voor toerisme. Tot nu toe is het toeristische beleid sterk vanuit de NHW zelf opgezet en haken we beperkt aan bij beleid van anderen. We zien kansen om dat meer te gaan doen. Eén van de thematische verhaallijnen die nu veel aandacht krijgt is 'Water'. Het kan erg krachtig zijn om de NHW onderdeel te maken van deze waterlijn die opgezet wordt door het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen. Het Pact van Loevestein kan aansluiten bij de waterlijn en een nadere uitwerking zou een mooie ambitie kunnen zijn van het Pact. Op regionaal niveau zijn Regionale bureaus voor toerisme en de Regio Rivierenland partners waar we als Pact meer mee kunnen samenwerken dan we nu doen.

Vanuit de provincies Utrecht en Gelderland zijn twee project-/programmaleiders aangewezen als ambtelijke opdrachtgevers voor de marketing- en promotiecampagne.

Routes

Het recreatief benutten, beleefbaar en bereikbaar maken van de Linie is essentieel. Wandel- en fietsroutes zijn een belangrijk middel om het publiek het verhaal te vertellen, de recreatiemogelijkheden te ontdekken en bestedingen te verhogen. Ook krijgt het grote geheel meer betekenis doordat routes de linie-elementen en ondernemers in het gebied verbinden.

Onbekend is hoe de kwaliteit en uniformiteit van informatieborden, bebording van routes, markeringen en meubilair op dit moment is. In 2019 is geld gereserveerd om hier overzicht op te krijgen. Mogelijk dat scholen, bijvoorbeeld het Leerwerkbedrijf Nieuwe Hollandse Waterlinie hier een rol in kan spelen.

LAW-pad Het Hollandse Waterliniepad

Een werkgroep uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam werken aan een nieuw lange-afstand-wandelpad dat beide linies verbindt. Wandelaars kunnen dan een pad lopen door het hele nieuwe werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Vanuit het Pact van Gelderland is Sander Booms van Culemborg actief betrokken. In het voorjaar 2019 zal het pad geopend worden. Samen met het Pact van Ruigenhoek en projectbureau Stelling van Amsterdam (Noord-Holland) is het plan opgevat voor extra promotie van dit pad in 2019. De provincie Utrecht heeft een projectleider aangesteld om dit project te trekken.

2.2.2 Planologische Bescherming

Doel “Planologische Bescherming”: Goede planologische bescherming van de Nieuwe Hollandse Waterlinie: conform de eisen die behoren bij de status van werelderfgoed en in juiste balans met maatschappelijke en economische belangen in het gebied, nu en in de toekomst.

Het Pact van Loevestein heeft enkele jaren terug via het project Planologische Verankering het voortouw in de waterlinie genomen om de bescherming in planologische regels goed te regelen. Het resultaat is dat op gemeentelijk niveau de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie opgenomen zijn in veel bestemmingsplannen. De bescherming in lokale bestemmingsplannen blijft aandacht vragen. Niet alleen ambtelijk, ook bij bestuurders en raadsleden. Nieuwe ontwikkelingen als de energietransitie en komende Omgevingswet (invoering 2021) vragen om aandacht binnen het Pact.

Studiedag planologische bescherming

In 2019 wordt een studiedag planologische bescherming georganiseerd voor beleidsmedewerkers ruimtelijke ordening, vergunningverleners en plantoetsers. Het is van belang om kennis en ervaring in de praktijk op peil te houden. Soms blijken omgevingsdiensten onvoldoende op de hoogte te zijn. De studiedag wordt ook gebruikt om na te gaan hoe actueel en werkbaar het bestaande handboek kernkwaliteiten is. Eventuele knel- en verbeterpunten worden teruggekoppeld in het pact en waar nodig bestuurlijk opgepakt. De studiedag wordt op een waterlinie-locatie georganiseerd.

Studiedag energietransitie

De energietransitie heeft impact op heel Nederland, dus ook op de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Er zijn aanvragen voor zonnenvelden, burgercoöperaties wensen windmolens te plaatsen, innovatieve plannen zoals energieopwekking via water bij fort Pannerden komen op. Kortom de energietransitie komt er niet aan, we zitten er al in. De Liniecommissie en Stelling van Amsterdam laten een onderzoek doen naar de betekenis van energietransitie en hoe daarmee om te gaan. In 2019 wordt een eindadvies verwacht, dat als basis zal dienen voor een studiedag naar energietransitie in het zuidelijke deel van de waterlinie. De studiedag wordt op een waterlinie-locatie georganiseerd.

Verkennen regionaal kwaliteitsteam

Tijdens verschillende bijeenkomsten in de afgelopen jaren bleek er behoefte te zijn aan extra ruimtelijk kwaliteitsadvies. Centraal staat de vraag: hoe kan de werelderfgoedwaarde voldoende worden ingepast in een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling? Het is niet duidelijk hoe breed die behoefte precies is. Bij enkele gemeenten of bij alle? Soms wordt verwezen naar het ‘oude’ kwaliteitsteam NHW dat ook op casus-niveau advies gaf. Dat is nu niet meer zo (of zelden). We willen in 2019 verkennen welke behoefte er is, en of een regionaal kwaliteitsteam een geschikte oplossing zou zijn. We zoeken afstemming met het huidige Kwaliteitsteam dat adviseert aan de Liniecommissie.

Excursie Zuiderwaterlinie

Onder het motto ‘kennis halen en delen’ wordt in 2019 een excursie georganiseerd naar de Zuiderwaterlinie. Bestuurders en ambtelijke contactpersonen worden uitgenodigd om ervaringen te delen met de collega’s van de Zuiderwaterlinie. De Zuiderwaterlinie is de langste van de Nederlandse waterlinies en ook zij hebben een regionale samenwerking om deze linie te behouden en te ontwikkelen. Dit project staat onder het thema Bescherming, maar ook andere thema’s zullen aan orde komen.

2.2.3 Water en het verhaal van de Waterlinie

Doel "Water": Het grote en lokale verhaal van Waterlinie én het water zichtbaar en beleefbaar maken.

Lokale linieverhalen

In de voorbereiding op het nieuwe Pact-programma kwam in veel gesprekken naar voren dat de kennis op lokaal niveau van de Nieuwe Hollandse Waterlinie beperkt is. Vaak weten bezoekers en bewoners wel dat er een fort is of een bijzondere sluis. Maar hoe het fort of de sluis zich verhoudt tot het grote verhaal van de hele waterlinie is meestal onbekend. Slechts bij kenners is die link tussen het kleine en grote verhaal bekend. Vooral het thema 'water' lijkt goed bruikbaar om het lokale en grote verhaal te verbinden.

Met de marketing- en recreatiecampagne vertellen we het grote verhaal en met het project Lokale Linieverhalen bieden we als Pact financiële steun voor gemeenten om het lokale verhaal daaraan te koppelen. Een voorbeeld is het project Oral History waarin een lokale werkgroep op zoek is gegaan naar foto's en verhalen op fort Pannerden. Ook de inspirerende studies van Ferdinand van Hemmen kunnen als leidraad dienen. Per gemeente is een budget beschikbaar. De wethouder of burgemeester die de waterlinie in portefeuille heeft is vrij in de besteding ervan. Wel vragen we om projecten aan te bieden aan het nieuwe kennisplatform werkplaats waterlinies, zie <https://www.werkplaats-waterlinies.nl>. Zo dragen we bij aan verspreiding van goede ideeën. De Stichting Liniebreed Ondernemen kan helpen bij deze lokale projecten.

Gezocht: soldaten Fort
DOORNENBURG - De werkgroep History van de 'Vrienden van Fort Pannerden' is op zoek naar namen en foto's van soldaten die ooit in Fort Pannerden in Doornenburg gelegerd waren. "Als uw (schoon)vader, opa of oom op het fort soldaat is geweest, hopen we dat u contact met ons opneemt." Namens de werkgroep

Water & Linie op school

Het lesmateriaal over de Nieuwe Hollandse Waterlinie is verouderd. Sinds het materiaal is ontwikkeld is er veel gebeurd. Er is veel opgeknapt, er is nieuwe kennis, en de werelderfgoedstatus komt snel dichtbij. Alle redenen dus om het lesmateriaal te vernieuwen. Ook op liniebreed niveau zijn er ideeën om het lesmateriaal te vernieuwen. We willen als Pact ons daar graag bij aansluiten. De secretaris van het Pact zal samen met het Linieteam overleggen hoe we dat aanpakken. In de financiële planning is een reserve opgenomen mocht het nodig zijn om financieel bij te dragen vanuit het Pact van Loevestein.

2.2.4 Ontwikkelen duurzaam gebruik

Doel “Ontwikkelen Duurzaam Gebruik”: Duurzaam en veilig beheren en onderhouden van wat gerestaureerd is én ruimte geven voor nieuwe ontwikkelingen
--

In de afgelopen jaren zijn in opdracht van het Pact verschillende verkenningen, adviezen en pilots gemaakt rond het thema beheer en onderhoud. Binnen het Pact zijn we het eens dat na alle investeringen het belangrijk is om via onderhoud en beheer de fysieke kwaliteit te borgen. En dat via herbestemmingen we de waterlinie een duurzame en maatschappelijke functie willen geven. De meningen lopen uiteen over welke rol het Pact te spelen heeft bij groot onderhoud. Voor 2019 zijn de onderstaande projecten gepland rondom het brede thema Duurzaam gebruik. Het onderwerp groot onderhoud staat voor 2019 dus niet geagendeerd. Binnen het thema beheer leggen we focus op de rol van vrijwilligers.

Informatiebijeenkomst Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM)

In afstemming met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed organiseren we een bijeenkomst voor eigenaren van waterlinie-objecten over de mogelijkheden van de Subsidieregeling instandhouding monumenten van de rijksoverheid. Deze regeling is specifiek bedoeld voor sober, planmatig onderhoud. Naast informeren, willen we in beeld krijgen of binnen de NHW voldoende van deze regeling gebruik gemaakt wordt en wat de ervaringen ermee zijn.

Veiligheidsscans

In 2018 is er een zeer ernstig ongeluk gebeurd tijdens beheerwerkzaamheden op een fort. Tijdens de voorbereiding van dit programma bleek dat veiligheid op en rond de forten en sluizen een nieuw thema binnen de waterlinie is. Ook omdat aantal bezoekers toeneemt. Staatsbosbeheer heeft in 2018 een methode ontwikkeld om een goede veiligheidsscan te maken. We stellen als Pact een financiële bijdrage beschikbaar voor een project om de methode verder te ontwikkelen. We willen dat eind 2019 de veiligheid in beeld is op de fortlocaties binnen het zuidelijke deel van de waterlinie.

Vrijwillig in de waterlinie

Er zijn veel vrijwilligers actief in de waterlinie. Denk aan de Liniewacht of gidsen op forten. Op dit moment zijn er geen speciale regelingen meer waarop waterlinie-vrijwilligers terug kunnen vallen. In sommige gevallen is dat ook niet nodig, in sommige gevallen wel. Een voorbeeld zijn cursussen die vrijwilligers verplicht zijn te volgen voor het gebruik van motorzagen bij groenonderhoud op en rond forten. Als Pact willen we vrijwilligers kunnen steunen, maar zonder de administratieve druk en complexiteit van een subsidieregeling. We spreken als Pact af om in 2019 maximaal 10 opdrachten van maximaal € 2.000 te verlenen om vrijwilligers te ondersteunen. Het betreft opdrachten die duurzaam gebruik stimuleren. De opdrachten worden door een of meerdere leden van het Pact aangedragen bij de pact-secretaris. Vervolgens beoordelen de bestuurders die hebben aangegeven voor het thema Duurzaam gebruik de ambassadeur te willen zijn de aanvraag (zie toelichting in hoofdstuk 3). Het is dus geen ‘open inschrijving’. Na 2019 zullen we kijken hoe de werkwijze werkt en of en hoe we doorgaan.

3. Het Pact van Loevestein: op zoek naar vernieuwing

3.1 Vernieuwen van de samenwerking?

De regionale samenwerking binnen het Pact van Loevestein bestaat al sinds 2002. De samenwerking veranderde mee met de omstandigheden binnen het project Nieuwe Hollandse Waterlinie. Jarenlang werkten we samen via projectenvoloppen waarin partners in deelgebieden aan restauraties en gebiedsontwikkeling werkten. Daarna was meer aandacht voor afzonderlijke projecten en werkten we minder gebiedsgericht.

Het Pact is tot nu toe een samenwerking geweest die bestond uit (semi) overheden. Het Brabants Landschap dat meedraait in het Pact is een uitzondering daarin. Gezien de komende opgave voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie om van meer maatschappelijke waarde te zijn (zoals via toerisme, lokale verhalen, inzet vrijwilligers, educatie) is de vraag relevant of die maatschappij ook niet meer betrokken moet worden in het Pact? In 2019 kiezen we ervoor om hen via projecten te betrekken. Ook staat op de agenda in 2019 om meer fundamenteel na te denken over de organisatorische structuur van het Pact. Blijven we een voornamelijk bestuurlijk Pact, of zien we ruimte voor andere organisaties om het Pact te komen versterken. De eerste stap is om vooral bij de 4 inhoudelijke thema's nieuwe partijen uit te nodigen: zoals een grote ondernemer, een lector, een fort-exploitant? De secretaris en voorzitter trekken dit proces.

3.2 Verbreden van samenwerking

Vanaf 2019 wordt meer samenwerking gezocht met de collega's van het Pact van Ruigenhoek¹ en het nationaal programmabureau (Liniecommissie en Linieteam). We zoeken actief naar projecten om samen te doen. Momenteel lopen de gezamenlijke projecten om een nieuwe Lange-Afstands-Wandelpad te maken samen met de Stelling van Amsterdam en de Marketing & Toerisme campagne door Utrecht Marketing.

Ook zoeken we actief de samenwerking met het nationaal programmabureau. Meer dan voorheen haken we aan bij linie-brede projecten. We doen momenteel al mee in een impactstudie naar energietransitie in de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam. Culemborg zit ambtelijk in de begeleidingsgroep. De secretaris van het Pact zal als link met het Linieteam hier trekker van zijn.

We blijven lid van de Stichting Liniebreed Ondernemen. Zij ondersteunen lokale ondernemings binnen de linie en verzorgen publiekscommunicatie en organiseren evenementen.

Tenslotte verkennen we hoe we als Pact kunnen samenwerken met andere organisaties om specifieke onderwerpen om een nieuwe manier aan te pakken.

3.3 Ambassadeurs voor de waterlinie

De bestuurders van het Pact van Loevestein vormen de link tussen het lokale bestuur en politiek en de regionale samenwerking ten zuiden van de Lek. Bijzonder voor 2019 zijn enkele gemeentelijke herindelingen. Hierdoor neemt het aantal gemeentelijke leden van het Pact af. Het gaat om de nieuwe gemeenten Altena (Woudrichem + Werkendam + Aalburg), West-Betuwe (Geldermalsen + Neerijnen + Lingewaal) en Vijfheerenland (Leerdam + Vianen + Zederik). Het is belangrijk dat nieuwe B&W en Raad op de hoogte zijn van de waterlinie in hun nieuwe gemeente.

Daarnaast kiezen we ervoor dat elke bestuurder ook ambassadeur is voor één van de 4 thema's. Zo houden we ook inhoudelijk bestuurlijke sturing en betrokkenheid bij de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De provincie Gelderland heeft in de voorbereiding aangegeven om de ambassadeur te willen zijn richting de werelderfgoedbrede samenwerking (link pact en siteholder werelderfgoed). In 2019 blijft Roelof Bleker voorzitter van het Pact zodat na alle verkiezingen in 2018 en 2019 er bestuurlijk stabiliteit is. De voorzitter wordt daarbij ambtelijk ondersteund door een secretaris uit de organisatie van de provincie Gelderland. De secretaris start in 2019 een traject op om een nieuwe voorzitter te kiezen.

¹ Gemeenten De Ronde Venen, Stichtse Vecht, De Bilt, Bunnik, Utrecht, Nieuwegein, Houten, Vianen en Wijk bij Duurstede, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en de provincie Utrecht

4. Financiering van Pact

4.1 Ambitieuze begroting

Met het voorgestelde jaarplan 2019 toont het Pact van Loevestein ambitie. De begroting van € 159.500 (zie bijlage 1) is hoger dan het jaarbudget van € 142.000,- dat we de afgelopen jaren hanteerden. De komende werelderfgoedstatus vormt de aanleiding om ook financieel een plus te zetten op de samenwerking in het Pact. De provincie Gelderland heeft aangegeven deze plus te ondersteunen tot maximaal € 30.000 extra per jaar. De andere Pact-leden wordt gevraagd om in 2019 en verder bij de uitvoering van de projecten af te wegen waar mogelijkheden zitten voor een financiële plus.

4.2 Bijdrage Pact-leden 2019 en verder

De leden van het Pact dragen meestal op meerdere manieren financieel bij aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Niet alles loopt via het Pact. Het Waterschap Rivierenland bijvoorbeeld maait vaker bij waterlinie-objecten waardoor kosten toenemen. Specifiek voor de projecten die we als Pact uitvoeren, gaan we in 2019 uit van een nieuwe kostenverdeling. Vanaf 2019 zijn er geen 'kleine' gemeenten gemeten naar inwonersaantal meer. In lijn met de ambities van het Pact is het voorstel om in de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 uit te gaan van een lichte verhoging van de financiële bijdragen. Voor de eenvoud is het voorstel dat buiten de provincies om de partners € 3000,- per jaar bijdragen aan het Pact.

De provincie Gelderland blijft in dit voorstel regulier € 70.000 per jaar bij dragen met voorlopig een extra bedrag van € 30.000 in 2019.

De provincie Noord-Brabant heeft aangegeven dat zij hun bijdrage aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie willen toespitsen op de werelderfgoedbrede samenwerking (de vier waterlinie-provincies gaan samen de siteholder worden voor het hele nieuwe werelderfgoed). In dit programma doen we het voorstel voor een financiële besparing vanaf 2019 die daaraan tegemoet komt, maar tegelijkertijd vraagt om een bijdrage die groter is dan de deelnemende gemeenten, waterschap en Staatsbosbeheer. De voorgestelde bijdrage is dan € 30.000 per jaar, vanaf 2019.

Het voorgestelde financiële overzicht ziet er dan als volgt uit

Huidige financiële verdeling Pact		
	Per organisatie	In totaal
Prv gelderland	70.000 p jr	70.000
Prv Noord-Brabant	45.000 p jr	45.000
Lingewaal, woudrichem, vianen	1500 p jr	4.500
Geldermalsen, culemborg, leerdam, werkendam, zaltbommel	2.000 p jr	10.000
Gorinchem, tiel, lingewaard, WSRL, SBB	2.500	12.500
	Totaal	142.000

Nieuwe financiële verdeling Pact 2019, 2020, 2021, 2022		
Prv gelderland	70.000 p jr regulier + 30.000 tijdelijk	70.000 / 100.000
Prv Noord-Brabant	30.000	30.000
West-betuwe, Vijfheerenland, Altena, Culemborg, Zaltbommel, Gorinchem, Tiel, Lingewaard, WSRL, SBB	3.000 p jr	30.000
	Totaal	160.000

Bijlage 1: Overzicht Jaarplan 2019

Concept begroting 2019, besluitvorming op 5-12-2018.		
onderwerp	Activiteiten Jaarplan 2019	Financiën, trekker
1. Marketing, recreatie toerisme	1.1 Campagne Marketing Toerisme ism Pact Ruigenhoek	€ 25.000 (idem in 2020). Trekkers prov. Utrecht en Gelderland
	1.2 Promotie LAW Het Hollands Waterliniepad	€ 10.000 . Trekker provincie Utrecht, Culemborg
	1.3 Analyse Bebording, liniemeubilair	€ 5.000,
	Subtotaal	€ 40.000,-
2. Bescherming	2.1 Studiedag Energietransitie ism Linieteam	€ 1.500
	2.2 Studiedag Planologische bescherming, ism omgevingsdiensten	€ 1.500
	2.3 Verkennen behoefte Regionaal Kwaliteitsteam	€ 1.500
	2.4. Kennis halen en kennis delen; excursie Zuiderwaterlinie	€ 2.500
	Subtotaal	€ 7.000
3. Water & Linie	3.1 Water & Linie op school ism Linieteam	€ 15.000 (reserve). Trekker is secretaris van Pact
	3.2 Lokale linieverhalen, 8 gemeenten à € 5.000,-	€ 40.000. Trekker is gemeente.
	Subtotaal	€ 55.000
4. Duurzaam gebruik	4.1 Veiligheidsscan, start met forten	€ 10.000
	4.2 Vrijwillig in de Waterlinie /Werkplaats waterlinies, max 10 projecten à 2.000	€ 20.000 trekker: secr. + bestuurlijke ambassadeurs
	4.3 Informatiebijeenkomst SIM-subsidie	€ 1.500
	Subtotaal	€ 31.500
5. Samenwerking en organisatie	5.1 Vergadering en bijeenkomsten Pact	€ 10.000, trekker secretaris + voorzitter
	5.2 Advies en incidentele kosten	€ 10.000 idem
	Advies en steun Stichting Liniebreed Ondernemen	€ 6.000
	Subtotaal	€ 26.000
	Eindtotaal concept begroting 2019	€ 159.500,-